

การบรรยาย

เรื่อง หลักการการประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอก

โดย ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน

หัวข้อ

■ การประกันคุณภาพการศึกษา (คืออะไร ใครทำ ทำไปทำไม ทำเมื่อไร ทำอย่างไร)

■ การประกันคุณภาพกับการประเมินคุณภาพ

■ การประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ในยุคโควิด (ใครทำ ทำอะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร)

■ การเขียน SAR ของสถานศึกษา (ใครเขียน เขียนอะไร เขียนเมื่อไร เขียนอย่างไร)

■ สรุป

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 คืออะไร

การประกันคุณภาพ หรือ Quality Assurance (QA) หมายถึง การที่หน่วยงาน องค์กร ให้ความมั่นใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ว่าทุกคนที่รับเงินเดือน ค่าจ้าง ทำงานดี มีประสิทธิภาพ ผลงานจึงมีคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาให้ความมั่นใจกับผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ประเทศ ว่าสถานศึกษาทำงานดี (บริหารดี สอนดี) นักเรียนจึงมีคุณภาพ

1.2 ใครทำ

ทุกคนในโรงเรียนที่รับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างดี เพื่อช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพ เช่น

ผู้บริหาร	บริหารดี
ครู	สอนดี
เจ้าหน้าที่	ทำงานดี
ภารโรง	ทำงานดี
ลูกจ้าง	ทำงานดี

ทุกฝ่ายต่างทำงานดี จึงร่วมกันส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 ทำไปทำไม

ทำให้เจ้าของเงิน เจ้าของงบประมาณเกิดความมั่นใจว่าทุกคนที่รับเงิน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานหรือผลผลิตจึงมีประสิทธิภาพ

1.4 ทำเมื่อไร

เมื่อสิ้นปีการศึกษา โดยทำเป็นรายงานประเมินตนเอง (SAR) เผยแพร่ (SAR คือรายงานผลงานประจำปีของสถานศึกษา)

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.5 ทำอย่างไร

ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเข้าใจให้กับคนในสถานศึกษา ถึงความสำคัญของการทำงานให้ดี เต็มความสามารถ และมีการประเมินตัวเองตามงานที่ทำ

ผู้บริหารระบุ Job Description ของแต่ละงาน และระบุวิธีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการตรวจสอบวิธีทำงานของแต่ละคน แต่ละงานเป็นระยะ ๆ เมื่อสิ้นปีการศึกษา ให้มีการตรวจสอบผลงานของแต่ละงานว่าได้มากน้อย เท่าไร มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ให้ข้อเสนอแนะ จุดอ่อนเพื่อปรับปรุง และจุดแข็งเพื่อพัฒนา

การประกันคุณภาพ คือ เครื่องมือผู้บริหารให้สามารถบริหาร และจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหวังว่าผลงานจะมีคุณภาพ

2. การประกันคุณภาพกับการประเมินคุณภาพ

2.1 การประกันคุณภาพ

มุ่งให้ทุกคนในองค์กรทำงานของตนให้ดี

2.2 การประเมินคุณภาพ

คือการตัดสิน/หรือตัดสินใจ ภายใต้อข้อมูลที่เชื่อถือได้ ตามเกณฑ์ที่ระบุ

2.3 การประกันคุณภาพใช้หลายเทคนิค

เช่น Audit, Assessment, Evaluation, Rating, Raking, บรรยาย ฯลฯ

2.4 สมศ. ทำประกันคุณภาพโดยเลือกเทคนิค Assessment

2. การประกันคุณภาพกับการประเมินคุณภาพ

2.5 Assessment กับ Evaluation ต่างกันที่ใด

ทั้งสองคำใช้คำภาษาไทยว่า “การประเมิน” แต่ในภาษาอังกฤษ 2 คำดังกล่าวต่างกัน

2.5.1 Assessment คือ การตัดสินหรือตัดสินใจโดยอิงผู้ประเมิน (Assessor) เป็นหลัก ตามเกณฑ์ที่ระบุ

2.5.2 Evaluation คือ การตัดสิน หรือตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น จากการทดสอบ การตรวจรายงาน การซักถาม ฯลฯ ประกอบการตัดสินใจของ Evaluator ตามเกณฑ์ที่ระบุ

2.5.3 เกณฑ์ (Criterion, Criteria) หมายถึงข้อกำหนด (อาจเป็นค่าตัวเลข ข้อความ คำบรรยาย ก็ได้) เพื่อช่วยการตัดสิน/ตัดสินใจ

2.5.4 เกณฑ์มีหลายระดับ เช่น สูง กลาง ต่ำ

2.5.6 เกณฑ์มาตรฐาน (Standard Criteria) คือ เกณฑ์ระดับกลางที่คนส่วนใหญ่ ปฏิบัติได้ มิใช่เกณฑ์สูงสุด หรือต่ำสุด ถ้าใช้ Normal Curve มาพิจารณา เกณฑ์มาตรฐาน คือ C

2.5.7 คำว่ามาตรฐาน (Standard) มี 2 ความหมาย คือ

1) Content Standard คือ วิชา เนื้อหาที่เป็นสากล

2) Performance Standard คือ มาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ หรือเกณฑ์ระดับกลาง (มิใช่สูงสุด)

3. การประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ในยุคโควิด

3.1 ใครทำ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานระดับชาติที่ทำหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้เทคนิคประเมิน (Assessment)

สมศ. ประเมินคุณภาพของผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกรอบ 5 ปี

3.2 ทำอะไร

วางระบบและกลไกการประเมินคุณภาพผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3.2.1 ระบบ (System) หมายถึง การระบุ element ที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจร ไม่รู้จบ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ใช้เทคนิคประเมินของ สมศ. ให้ระบบ Plan Do Check Act

3.2.2 กลไก (Mechanism) หมายถึง กฎ ระเบียบ ประกาศ เอกสาร คน เงิน เครื่องมือ เครื่องใช้ ฯลฯ ที่ทำให้ระบบเคลื่อนที่ได้
กลไก ที่ช่วยระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ใช้เทคนิคประเมินของ สมศ. ในยุคโควิด คือ

- (1) การประเมิน SAR ของสถานศึกษา ว่าสถานศึกษาเขียนอย่างไร (ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา) หรือไม่
- (2) การประเมินเชิงประจักษ์ในสิ่งที่ระบุใน SAR (ตรวจสอบ หรือประเมินข้อมูลหลักฐานตามที่ระบุใน SAR)

3. การประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ในยุคโควิด

3.3 ทำเมื่อไร

สมศ. ประเมินผล (อาจครอบคลุมถึงผลกระทบด้วยก็ได้) 5 ปีที่ผ่านมา เช่น สมศ. เข้าประเมินสถานศึกษาในปี 2564 เพื่อตรวจสอบผลงานในปี 2559, 2560, 2561, 2562 และ 2563

แต่เนื่องจากกฎกระทรวงศึกษาธิการปี 2561 ทำให้ สมศ. ต้องจำกัดงานคือ

1) ประเมิน SAR ของสถานศึกษา เฉพาะในรอบปีที่ผ่านมา 1 ปี ตามความสมัครใจของสถานศึกษาและความเห็นชอบของต้นสังกัด

2) ประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐาน (Content Standard) ที่ต้นสังกัดระบุส่วนมากจะมี 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้จบ ผู้รับบริการ มาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร การบริหารจัดการ และ มาตรฐานเกี่ยวกับครู วิธีการสอนของครู

3. การประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ในยุคโควิด

3.4 ทำอย่างไร

แบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ

ระยะแรก

ประเมิน SAR ตัวชี้วัด 5 ตัว เกณฑ์ตัดสิน 3 ระดับ คือ
ดี พอใช้ ปรับปรุง เน้นจำนวนตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพ

ระยะต่อมา

ประเมิน Site Visit ตามความสมัครใจของสถานศึกษา ใช้
มาตรฐานเดิม ตัวชี้วัดเดิม แต่เพิ่มการตรวจผลดำเนินงาน
(หลักฐานเชิงประจักษ์ ว่า ทำจริง มีจริง) เพิ่มเกณฑ์ระดับ ดีมาก
และดีเยี่ยม เป็น 5 ระดับ

ตัวชี้วัดการประเมิน SAR มาจากระบบคุณภาพ หรือวงจรคุณภาพ (Plan Do Check Act) หรือ P D C A ตัวชี้วัดมี 5 ตัวคือ

ตัวที่ 1 มีการเขียน P ใน SAR

ตัวที่ 2 มีการเขียน D ใน SAR

ตัวที่ 3 มีการเขียน C ใน SAR

ตัวที่ 4 มีการเขียน A ใน SAR

ตัวที่ 5 มีการแจ้ง A ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

เกณฑ์ตัดสินคุณภาพภายนอก จากผลประเมิน SAR มี 3 ระดับคือ

ปรับปรุง หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 0-3 ตัว

พอใช้ หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 4 ตัว

ดี หมายถึง ใน SAR มีการเขียนเกี่ยวกับตัวชี้วัด 5 ตัว

ตัวชี้วัดผลประเมินเชิงประจักษ์ (ตรวจเยี่ยม) ต่อยอดจากตัวชี้วัด ผลประเมิน SAR หากแต่เน้นที่สถานศึกษาทำจริง หรือมีข้อมูลจริง คือ

1 ระดับปรับปรุง พอใช้ และดี

ปรับปรุง	หมายถึง มีหลักฐานหรือข้อมูลตามตัวชี้วัดในการประเมิน SAR 0-3 ตัว
พอใช้	หมายถึง มีหลักฐานหรือข้อมูลตามตัวชี้วัดในการประเมิน SAR 4 ตัว
ดี	หมายถึง มีหลักฐานหรือข้อมูลตามตัวชี้วัดในการประเมิน SAR 5 ตัว

2 ระดับดีมาก ดีเยี่ยม เพิ่มเรื่องมีผลงานต่อเนื่อง 3 ปี ตลอดจรรยาบรรณผลงาน ดังกล่าว และมีจุดเด่นด้วย

ดีมาก	หมายถึง มีหลักฐานหรือข้อมูล แสดงผลการพัฒนา 3 ปีย้อนหลัง ตลอดจรรยาบรรณ ผลการพัฒนาดังกล่าว
ดีเยี่ยม	หมายถึง ต่อยอดจาก ดีมาก และเพิ่ม “การระบุการเป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) หรือ มีนวัตกรรม”

4. การเขียน SAR ของสถานศึกษา

4.1 ใครเขียน

ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้เขียน หรือจัดทำ

4.2 เขียนอะไร

สถานศึกษาเขียน SAR ทุกปีตามมาตรฐานที่ต้นสังกัดกำหนด ตามแนวทาง วิธีการ ตัวชี้วัด เกณฑ์ของต้นสังกัด และเขียนทุกปีเพื่อดูพัฒนาการของตนเอง

สมศ. จะประเมิน SAR ตามที่สถานศึกษาส่ง (สถานศึกษาไม่ต้องทำอะไรเพิ่ม)

4. การเขียน SAR ของสถานศึกษา

4.3 เขียนเมื่อไร

สถานศึกษาเขียน SAR เมื่อสิ้นปีการศึกษาทุกปี และนำผลประเมินมาปรับวิธีทำงานของแต่ละคน เพื่อผลิตในปีต่อไปจะมีคุณภาพสูงขึ้น

สถานศึกษาเขียน SAR เมื่อเริ่มปีงบประมาณ หรือปีการศึกษา ก็ได้ แล้วแต่ต้นสังกัดจะกำหนด

4.4 เขียนอย่างไร

เขียนเป็นรายงาน (Report) ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. หน้าปก ระบุชื่อสถานศึกษา ที่อยู่
2. ความนำ / บทนำ (ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา)
3. ผลประเมินรายมาตรฐาน และข้อเสนอแนะ
4. สรุปผลประเมิน และข้อเสนอแนะรวม
5. ภาคผนวก (ถ้ามี) เช่น ตาราง กิจกรรมต่างๆ

“SAR ไม่ควรรยาวมาก”

4. การเขียน SAR ของสถานศึกษา

4.3 เขียนเมื่อไร

สถานศึกษาเขียน SAR เมื่อสิ้นปีการศึกษาทุกปี และนำผลประเมินมาปรับวิธีทำงานของแต่ละคน เพื่อผลิตในปีต่อไปจะมีคุณภาพสูงขึ้น

สถานศึกษาเขียน SAR เมื่อเริ่มปีงบประมาณ หรือปีการศึกษา ก็ได้ แล้วแต่ต้นสังกัดจะกำหนด

4.4 เขียนอย่างไร

เขียนเป็นรายงาน (Report) ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. หน้าปก ระบุชื่อสถานศึกษา ที่อยู่
2. ความนำ / บทนำ (ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา)
3. ผลประเมินรายมาตรฐาน และข้อเสนอแนะ
4. สรุปผลประเมิน และข้อเสนอแนะรวม
5. ภาคผนวก (ถ้ามี) เช่น ตาราง กิจกรรมต่างๆ

“SAR ไม่ควรรยาวมาก”

5. สรุป

สมศ. วางวิธีประเมินคุณภาพภายนอก ยุคโควิด-19 ไว้ อย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย โดยจัดทำเอกสาร ดังนี้

01 CO -01 SAR

02 CO -02 แบบตรวจสอบหัวข้อใน SAR โดยคณะผู้ประเมิน

03 CO -03 แนวทางการพิจารณา SAR ตามหลักเกณฑ์ของ สมศ.

04 CO -04 แบบรายงานผลการประเมิน SAR

05 CO -05 แบบคำร้องของสถานศึกษาให้ สมศ. ลงพื้นที่ตรวจสอบ

06 CO -06 ตารางนัดหมายการตรวจเยี่ยม

07 CO -07 แผนการเตรียมการก่อนลงพื้นที่ตรวจสอบของคณะผู้ประเมิน

08 CO -08 ตารางสรุปผลการลงพื้นที่ตรวจสอบ

09 CO -09 แบบรายงานผลประเมินการตรวจเยี่ยม